

DAVLAT BOSHQARUVINI RAQAMLI O'ZGARISHI: IMKONIYATLAR VA XAVFLAR

Shodiyev Jasur Xolmatjonovich

Jizzax davlat pedagogika universiteti

“Falsafa, tarbiya va huquq ta’limi” kafedrası o‘qituvchisi

***Annotatsiya.** Zamonaviy sharoitda fuqarolik institutining rivojlanishi ham har tomonlama huquqiy tartibga solish, ham jamoatchilik munosabatlarini raqamlashtirish bilan tavsiflanadi. Internet, raqamli platformalar va xizmatlarning paydo bo'lishi texnologiyaning huquqiy munosabatlarga ta'siri haqida savol tug'diradi. Fuqarolik instituti raqamli transformatsiyadan o'tmoqda. Zamonaviy tizimli raqamli muhitni yaratishga qaratilgan davlat va munitsipal hokimiyat organlari faoliyatida ilg'or raqamli texnologiyalardan foydalanish muammosiga asosiy yondashuvlar o'rganildi. Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari o'rtasidagi aloqalarni raqamlashtirish, tadbirkorlik tuzilmalari va uy xo'jaliklariga davlat va kommunal xizmatlar ko'rsatishda raqamli texnologiyalarni faol joriy etish hamda samarali texnologiyalarni joriy etishni rag'batlantirish davlat boshqaruvida raqamli o'tishning asosiy yo'nalishlari ko'rib chiqildi. raqamli yechimlar ijtimoiy dinamikaning muhim shartlaridan biri sifatida.*

***Kalit so'zlar:** davlat boshqaruvi, raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt, ijtimoiy risklar, raqamli tengsizlik, mehnat bozori va bandlik, fuqarolarning raqamli huquqlari, axborot xavfsizligi, raqamli platformalar.*

DIGITAL TRANSFORMATION OF PUBLIC ADMINISTRATION: OPPORTUNITIES AND RISKS

***Annotation.** In modern conditions, the development of the civil institution is characterized by both comprehensive legal regulation and digitization of public relations. The emergence of the Internet, digital platforms and services raises the question of the impact of technology on legal relations. The Civic Institute is undergoing a digital transformation. The main approaches to the problem of using advanced digital technologies in the activities of state and municipal authorities aimed at creating a modern systematic digital environment were studied. Digitization of communications between state authorities and administrative bodies, active introduction of digital technologies in the provision of state and communal services to*

business structures and households, and promotion of the introduction of effective technologies are the main directions of digital transition in public administration. the rib is removed. digital solutions as one of the important conditions of social dynamics.

Keywords: *public administration, digital transformation, artificial intelligence, social risks, digital inequality, labor market and employment, digital rights of citizens, information security, digital platforms.*

KIRISH

Rivojlanishning hozirgi bosqichida fuqarolik institutining huquqiy tabiatining ko'p qirrali namoyon bo'lishi sababli, fuqarolikni turli tushunchalarni o'rganish prizmasi orqali tushunish mavzusi xorijiy tadqiqotchilar uchun hamon dolzarb bo'lib qolmoqda. Bu tushunchalar aniq tarixiy davrlarda fuqarolik sohasidagi qonunchilik evolyutsiyasining ayrim xususiyatlarini ko'rib chiqishga imkon beradi; nafaqat o'z fuqarolariga, balki chet el fuqarolariga ham nisbatan siyosiy va huquqiy qarashlar majmui, bundan tashqari, fuqarolik instituti sohasida ilgari o'tkazilgan nazariy va amaliy tadqiqotlar natijalarini tahlil qilish imkonini beradi. Raqamli fuqarolikning paydo bo'lishi raqamli haqiqat va real ijtimoiy munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlik masalasini ko'taradi. Davlat jadal rivojlanayotgan texnologiyalardan ortda qola olmaydi. Raqamli fuqarolikni huquqiy tartibga solish huquqiy konsolidatsiyaning dastlabki bosqichida. Raqamli huquqlarning transchegaraviy tabiati muammolari huquqiy sohada sifatli hal etilishi kerak.

Zamonaviy jamiyat chuqur ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Amalga oshirilayotgan o'zgarishlarning eng muhim omillaridan biri bu to'rtinchi sanoat inqilobi bo'lib, uning yadrosi raqamli transformatsiyadir. Bu odamlar hayotining barcha sohalariga: kundalik hayotimizga, ijtimoiy aloqalar tizimiga, ta'lim va sog'liqni saqlashga, bandlikning tabiati va tuzilishiga ta'sir qiladi. Kundalik hayot tobora ko'proq texnologik bo'lib bormoqda. Raqamli transformatsiya odamlar, tashkilotlar, jamiyat va hukumat o'rtasida yangi aloqa turlarini yaratadi. Yuqori texnologiyali raqamli muhit shakllanmoqda, unda hamma shaxs u yoki bu darajada raqamlashtirish ta'sirida sodir bo'layotgan ijtimoiy o'zgarishlarning ishtirokchisiga aylanadi.

COVID-19 koronavirus pandemiyasi jamiyat hayotining turli sohalarida raqamlashtirish ko'lamini kengaytirish jarayonlarini dinamiklashtirdi. Ta'lim, sog'liqni saqlash, savdo va maishiy xizmat ko'rsatish, davlat boshqaruvi sohalariga raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayonlarini faollashtirdi. Masofaviy ish va onlayn ta'lim, xizmatlardan masofadan foydalanish ruslar hayotida odatiy holga aylandi va ularning afzalliklari, odatlari va hatto turmush tarzini sezilarli darajada o'zgartirdi.

Raqamli muhit yashash maydonining bir qismiga aylanmoqda. Unda odamlar xulq-atvorining yangi modellari shakllanmoqda, ular davlat institutlari va davlatning o'z funksiyalarini amalga oshirish mexanizmlariga ta'sir ko'rsatmaydi.

Tarixiy tajriba shuni ko'rsatadiki, davlat, qoida tariqasida, jamiyatda sodir bo'layotgan ijtimoiy o'zgarishlar dinamikasiga mos kelmaydi. Zamonaviy dunyo ham bundan mustasno emas. Bizningcha, axborot jamiyatining yagona raqamli muhiti hali shakllanmagan. U segmentlangan. Uy xo'jaliklari va korxonalar ilg'or raqamli yechimlardan faol foydalanmoqda. Ularning kundalik hayoti va ishi innovatsiyalar bilan to'ldirilgan va ilg'or raqamli muhitda sodir bo'ladi. Davlat an'anaviy ravishda o'rnatilgan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy tuzumning kafolati sifatida ishlaydi, shuning uchun u zamonaviy kompyuter texnologiyalarini tanlash va qo'llashda "zarar bermang" tamoyiliga amal qilgan holda ancha konservativ va ehtiyotkor bo'ladi. Shu sababli, ba'zi tadqiqotchilar ta'kidlaganidek, "davlat raqamli texnologiyalarni rivojlantirishning hozirgi tendentsiyalaridan orqada qolishi, jamiyat esa davlatning raqamli suverenitetni mustahkamlashga qaratilgan sa'y-harakatlarini kam baholab, hatto salbiy qabul qilishi mumkin"[1].

Albatta, raqamli texnologiyalar davlat idoralari va fuqarolar va biznes o'rtasidagi muloqotning tobora faol vositasiga aylanib borayotganiga qaramay, bu holat davom etadi. Shunga qaramay, davlat raqamli muhitda jamiyat va davlat o'rtasidagi to'siqlarni minimallashtirish uchun sharoit yaratishi kerak.

Raqamli o'tish davlat hokimiyati va boshqaruvi organlariga to'liq ta'sir qiladi: davlat va munitsipal moliya, davlat xizmatlarini tashkil etish, boshqaruv amaliyoti, boshqaruv qarorlarini qabul qilishning ijtimoiy texnologiyalari, davlat va kommunal xizmatlar ko'rsatish mexanizmlari. Shu sababli, ekspertlar ta'kidlaganidek, "raqamli muhitda loyiha boshqaruviga asoslangan davlat boshqaruvining yangi sifatiga o'tish barcha ma'muriy elementlarning integratsiyasini belgilaydi"[2].

Bundan tashqari, zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etish davlat boshqaruvini o'ziga xos "intellektuallashtirish"ga yo'naltirilishi kerak, bu tizimli raqamli muhitni yaratish bo'yicha davlat organlari faoliyatini muvofiqlashtirish va yo'naltirishni, nafaqat davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarini, balki barchani ham integratsiyalashuvini nazarda tutadi. raqamli aloqa aktyorlari. Raqamli transformatsiya jarayonlariga tadbirkorlik tuzilmalari, uy xo'jaliklari, davlat va munitsipal tashkilotlar va muassasalarning maksimal darajada jalb etilishini ta'minlaydigan hukumat qarorlari zarur. Shu bilan birga, davlatning asosiy vazifasi kibernetika xavfsizlik darajasini bevosita belgilovchi raqamli yechimlarning ishonchligini, shu bois raqamli aloqaning barcha ishtirokchilari xavfsizligini ta'minlashdan iborat bo'lib, bu davlat boshqaruvining raqamli transformatsiyasiga aholining ishonchini mustahkamlaydi.

ADABIYOTLAR TAXLILI VA METADOLOGIYASI

Zamonaviy davrdagi dinamik o'zgarishlar standartlari bo'yicha axborot texnologiyalaridan foydalanish davlat uchun yangi hodisa emas. Davlat organlari va tashkilotlarining boshqaruv amaliyotiga zamonaviy raqamli yechimlarni, jumladan, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalarini joriy etishni nazarda tutuvchi davlat boshqaruvini raqamlashtirishning yangi bosqichiga o'tish haqida gapirish yanada qonuniydir. , shuningdek, narsalar Interneti. Ulardan faol foydalanish davlat hokimiyati va boshqaruvi tizimini va hukumatning uy xo'jaliklari va biznes hamjamiyatlari bilan aloqalari xarakterini o'zgartiradi, davlat boshqaruvi sifati va samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi hamda dinamik raqamli muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, raqamli o'tish davlat boshqaruvining keng sub'ekt sohasiga ta'sir qiluvchi noaniq, qarama-qarshi jarayondir. Bundan tashqari, bu jarayon qimmatga tushadi.

Ko'rinib turibdiki, agar davlat boshqaruvini raqamlashtirish sezilarli iqtisodiy samara berishi, davlat organlari tomonidan qabul qilinayotgan qarorlar sifatini, fuqarolar va tadbirkorlik subyektlariga ko'rsatilayotgan davlat va kommunal xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini oshirish imkonini beradigan bo'lsa, zamonaviy raqamli texnologiyalardan faol foydalanish, raqamli hukumatni shakllantirish Rossiya davlatining mutlaq ustuvor yo'nalishiga aylanishi kerak.

Shu sababli, davlatni "raqamlashtirish" faqat davlat sektori bilan cheklanib qolishi mumkin emas. Raqamli muhit sifatiga mos keladigan vositalardan faolroq foydalanish zarur. Mavjud davlat raqamli platformalari va xizmatlarining iste'molchilar uchun jozibadorligini monitoring qilish va eng istiqbolli ko'rinadiganlarini birlashtira oladigan keng qamrovli raqamli platformalarni yaratish kerak. Idoralararo o'zaro hamkorlikning raqamli tizimlarini ishlab chiqish va joriy etish, yagona ma'lumotlar bazalari va raqamli platformalarni shakllantirish davlat boshqaruvi nazariyasi va amaliyotida markazsizlashtirish g'oyasidan bosqichma-bosqich voz kechish imkonini beradi, degan fikr bildirildi[3]. Aks holda, katta byudjet xarajatlarining o'rnini qoplash imkoni bo'lishi dargumon. Mutaxassislarning ta'kidlashicha, biz iste'mol segmentida raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi bo'yicha Yevropa qit'asida yetakchi o'rinni egallagan Rossiya moliya sektoriga e'tibor qaratishimiz va unda to'plangan tajribani amaliyotda faolroq qo'llashimiz kerak. davlat va shahar boshqaruvi[4].

Bu, birinchi navbatda, iste'molchilarga taqdim etilayotgan raqamli moliyaviy xizmatlarning qulayligi va nisbatan soddaligi bilan bog'liq ko'rinadi. Albatta, davlat bank emas, balki u jamiyat va uning institutlariga fuqarolar va tadbirkorlik sub'ektlarining soliqlari hisobiga to'lanadigan xizmatlarni ham ko'rsatadi. Raqamli

xizmatlarni ko'rsatish tamoyillari o'ziga xos xususiyatga ega bo'lishiga qaramay, universal bo'lishi va eng muhimi, ularning iste'molini rag'batlantirishi kerak.

MUHOKAMA

Raqamli davlat boshqaruviga muvaffaqiyatli o'tish bir qator asosiy fundamental shartlarni bajarishni, jumladan, texnologik va xodimlarning raqamli transformatsiyaga tayyorligini, birinchi navbatda mahalliy dasturiy ta'minot va raqamli xizmatlardan foydalanishni talab qiladi. Davlat boshqaruvini raqamlashtirishning ustuvor yo'nalishlarini aniq belgilash zarur. Bizningcha, bular davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanishning quyidagi sohalarini o'z ichiga olishi kerak, masalan:

- davlat boshqaruvi tizimining o'zida aloqalarni raqamlashtirish;
- davlat siyosatining bir qator yo'nalishlarini amalga oshirishda chora-tadbirlar, masalan, davlat tomonidan tartibga solish va nazorat qilish chora-tadbirlarini ishlab chiqish va amalga oshirish;
- raqamli texnologiyalardan foydalangan holda davlat xizmatlarini ko'rsatish.

Raqamli texnologiyalarni joriy etish tufayli davlat boshqaruvi tizimi doirasida ham, davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlar amaliyotida ham yanada samarali muloqotni ta'minlash mumkin. Davlat xizmatlari iste'molchilari bilan raqamli aloqani faollashtirish uchun qo'shimcha imkoniyatlar paydo bo'lmoqda. Shu munosabat bilan F.Yusifov davlat boshqaruvi tizimining raqamli transformatsiyasi, birinchi navbatda, fuqarolarga ko'rsatilayotgan davlat xizmatlari sifatini oshirishga qaratilishi lozimligini ta'kidlaydi[5].

Ko'rinib turibdiki, davlat xizmatlarini raqamlashtirish ularning shaffofligini oshiradi, xolisona davlat boshqaruvi tizimidagi korruptsiya darajasini pasaytiradi, boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonidagi subyektivlik elementini yo'qotadi.

Biroq, raqamli davlat xizmatlari hukumat va jamiyat o'rtasidagi oddiy aloqa emas. Davlat organlariga jamiyat bilan munosabatlarda virtual aloqa kanallaridan erkin foydalanishga imkon bermaydigan cheklovlar va xavf-xatarlar quyidagilar bilan ko'rsatilgan.

XULOSA

Raqamli transformatsiya alohida davlat va munitsipal organlar faoliyatida ham, butun davlat boshqaruvi tizimida ham sezilarli ijobiy natijalarga olib kelishi mumkin. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni davlat boshqaruviga joriy etish murakkab va qarama-qarshi jarayondir. Raqamli texnologiyalar jadal rivojlanmoqda. Davlat bu rivojlanishga dosh berolmaydi. Davlat boshqaruvida raqamli o'tish maqsadlariga erishish uchun davlat boshqaruvi organlari va mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining raqamlashtirishga tayyorlik darajasini hisobga olish zarur. Bu borada

qator muammolarni hal etish zarur bo'lib, ularning asosiylari, mutaxassislar ta'kidlaganidek, texnologik infratuzilma, jumladan, keng polosali internet, uy xo'jaliklarining kompyuter texnikasi va internet tarmog'iga kirish imkoniyatining yetarli darajada ta'minlanmagani, shuningdek, ushbu sohani tartibga soluvchi me'yoriy-huquqiy bazadir. onlayn makonda fuqarolar, biznes va davlat o'rtasidagi munosabatlar[6].

Hozirgi vaqtda keng ko'lamli ma'lumotlar bazalari va ularni qayta ishlash uchun sun'iy intellekt algoritmlarining mavjudligi raqamli boshqaruv uchun zarur shartlarga javob bermaydi, chunki menejment ma'lumotga emas, balki bilimga asoslanadi va "bilim kognitiv mahsulotdir. faoliyati, shu jumladan, tabiiy intellektga ega bo'lgan shaxsning o'quv jarayoni"[7]. Davlat boshqaruvida zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlarini ortiqcha baholamaslik kerak. Bundan tashqari, global ijtimoiy o'zgarishlar fonida raqamli echimlardan foydalanishga o'ta ehtiyotkorlik va ehtiyotkorlik bilan yondashish kerak. Biz xalqaro iqtisodiy, siyosiy, huquqiy va gumanitar munosabatlarni institutsional tartibga solishning mavjud global tizimi barbod bo'layotganiga guvoh bo'lmoqdamiz. Buning oqibatlarini oldindan aytib bo'lmaydi. Qaytib bo'lmaydigan nuqta o'tib ketgani ko'rinib turibdi. Dunyo hech qachon bir xil bo'lmaydi. G'or, yovvoyi raqamli kapitalizm davri boshlanadi. Raqamli muhit jang maydoniga aylanib bormoqda. Hech qanday qoidalar yoki cheklovlar yo'q. Bunday sharoitda adolatli, adolatli global raqobat haqida gapirishning hojati yo'q. Siyosatchilar, ommaviy axborot vositalari, ilmiy va ixtisoslashtirilgan adabiyotlarning chiqishlarida biz "xavfsizlik" so'zini turli birikmalarda, jumladan "axborot xavfsizligi" so'zini va raqamli davlat boshqaruviga o'tishning o'ziga xos shiori sifatida ko'proq uchratamiz. Men "sog'lom ma'no, ehtiyotkorlik, kiberxavfsizlik" ni taklif qilmoqchiman.

ADABIYOTLAR

1. Варламов Е. Цифровая экономика без человеческого капитала несостоятельна. URL: <http://tass.ru/opinions/interviews/5100624> (дата обращения: 25.02.2022).
2. Васильев В.П. Электронное правительство в цифровой реальности // Цифровое общество. 2019. № 6. С. 4–11.
3. Васильев В.П., Деханова Н.Г., Холоденко Ю.А. Факторы и тенденции социальной дифференциации: новые риски // Социодинамика. 2020. № 5. С. 43–55.
4. Государство как платформа. (Кибер) государство для цифровой экономики. Цифровая трансформация. М., 2018.
5. Гусев А.В., Добридюк С.Л. Искусственный интеллект в медицине и здравоохранении // Информационное общество. 2017. № 4–5. С. 78–93.
6. Давыдов С.Г. Цифровые компетенции россиян и работа на самоизоляции во время пандемии COVID-19 // Социально-трудовые исследования. 2021. № 2. С. 403–422.
7. Добролюбова Е.И. Оценка цифровой зрелости государственного управления // Информационное общество. 2021. № 2. С. 37–52.
8. Jasur Xolmatjonovich Shodiyev O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY-SIYOSIY KOMMUNIKATSIYA RIVOJLANISHIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SIYOSATI ACADEMIC RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIENCES VOLUME 2 | ISSUE 2 | 2021 ISSN: 2181-1385 Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: Academic Research, Uzbekistan 409 www.ares.uz
9. Danilov S.I. Muvaffaqiyatga yo'l yoki havodan nima qilish mumkin / S.I. Danilov // XXI asr tashabbuslari . 2011. No 5. B. 67-71.
10. Kant I. Sof aqlning tanqidi / Tarji. u bilan. LEKIN. Losskiy qator variantlari bilan. rus tiliga Va yevropalik _ tillar. M.: Nauka, 1999. 655 b.
11. Mishina O.S. Aholining ijtimoiy-siyosiy faolligi - ijtimoiy salomatlikni shakllantirish omili va Rossiyada mahalliy o'zini o'zi boshqarishning shakllanishi uchun asos // Sociological almanax. 2014. jild . 6. B. 62 -65.
12. Shodiyev Jasur Xolmatjonovich SIYOSIY KOMMUNIKATSIYALAR VA FUQAROLIK JAMIYATINI O'RGANISHNING NAZARIY VA USLUBIY ASOSLARI International Journal of Education, Social Science & Humanities. Finland Academic Research Science Publishers ISSN: 2945-4492